

Głos Sieci Obywatelskiej Watchdog Polska w konsultacjach dotyczących działań UE przeciwdziałających nadużywaniu drogi sądowej (SLAPP) wobec dziennikarzy i obrońców praw (konsultacje publiczne do 10 stycznia 2022 roku)

[https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13192-](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13192-Dzia%C5%82ania-UE-przeciwdzia%C5%82ajace-naduzywaniu-drogi-sadowej-SLAPP-wobec-dziennikarzy-i-obroncow-praw_pl)

[Dzia%C5%82ania-UE-przeciwdzia%C5%82ajace-naduzywaniu-drogi-sadowej-SLAPP-wobec-dziennikarzy-i-obroncow-praw_pl](https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13192-Dzia%C5%82ania-UE-przeciwdzia%C5%82ajace-naduzywaniu-drogi-sadowej-SLAPP-wobec-dziennikarzy-i-obroncow-praw_pl)

1. Czy znają Państwo pojęcie „strategicznego powództwa zmierzającego do stłumienia debaty publicznej” (SLAPP)?

XTAK

2. Czy słyszeli Państwo o powództwach typu SLAPP wniesionych w Państwa kraju?

XTAK

1. wobec aktywistów, którzy na podstawie publicznych danych opracowali mapę z zaznaczonymi gminami, powiatami i województwami przyjmującymi przepisy anty LGBT władze różnych szczebli wystosowały 7 pozwów. 2 nasza członki Alina Czyżewska została pozwana przez władze województwa opolskiego (<https://siecobywatelska.pl/urazone-wojewodztwo/>) 3. Pozwy kierowane przez władze przeciw dziennikarzom różnych mediów, prof. Wojciechowi Sadurskiemu

3. Jaka jest Państwa zdaniem obecna sytuacja jeżeli chodzi o SLAPP w Państwa kraju?

XLiczba powództw wyraźnie wzrasta

4. Czy słyszeli państwo o powództwach typu SLAPP wniesionych w innych krajach? Proszę określić, w jakim kraju i podać przykłady.

X Chorwacja

X Niemcy

X Malta

X Portugalia

X Włochy

Malta: Daphne Caruana Galizia - przed śmiercią toczyło się przeciw niej 47 pozwów SLAPP
Portugalia - pozwы związane z Luanda Leaks przeciw byłej parlamentarzystce UE Anie Gomez

Chorwacja: HRT (media będącą własnością państwa) złożyły szereg pozwów przeciwko dziennikarzom

Włochy: koncern ENI pozwał sygnalistów i dziennikarzy

Niemcy: koncern RWE pozwał aktywistów klimatycznych

5. Jeżeli znają Państwo co najmniej jeden przypadek powództwa typu SLAPP w UE, czy ma on aspekt transgraniczny (sprawa nie dotyczy tylko jednego kraju, lecz kilku)? Jeżeli tak, proszę podać, o które kraje chodzi.

-

6. Kto jest stroną pozwów, o których państwo wiedzą

Dziennikarz

Obrońca praw (osoba fizyczna)

Media

Organizacja społeczeństwa obywatelskiego

Organ lub instytucja broniące praw człowieka

6.1. Czy wiedzą Państwo, w jakim obszarze działalności aktywne są strony, przeciwko którym wnoszone są powództwa typu SLAPP?

TAK

Najczęściej dochodzi do pozwów w przypadku nagłośnienia spraw niewygodnych dla władzy takich jak: ujawnienie nowych faktów związanych z działaniami niezgodnymi z prawem, wskazanie na możliwe nieprawidłowości, poinformowanie szerzej opinii publicznej o problematycznych zagadnieniach. Aktywiści, sygnaliści i dziennikarze są często pozywani o naruszenie dóbr osobistych.

7. Kto jest domniemanym sprawcą (powodem lub wnioskodawcą) w powództwie typu SLAPP, o którym Państwo wiedzą?

Organ administracji publicznej lub organ państwowy

Przedsiębiorstwo

Polityk

Organizacja (np. stowarzyszenie przedsiębiorców, organizacja polityczna)

8. Czy wiedzą Państwo o sprawach, w przypadku których nie wniesiono pozwu, ale dziennikarzowi, obrońcy praw lub organizacji / organowi / instytucji grożono procesem sądowym lub podjęciem innych działań w celu zastraszenia?

Tak, groźby prawne bez faktycznego procesu sądowego, inne równoległe postępowania

9. Jakie są Państwa zdaniem konsekwencje powództw typu SLAPP dla stron pozwanych?

Strony, przeciwko którym wnoszone są powództwa typu SLAPP, są uciszane i unikają angażowania się w debaty dotyczące kwestii leżących w interesie publicznym, które mogłyby spowodować kolejne tego typu powództwo

Komentarz:

Strony czują się zastraszone, inni potencjalni aktywiści unikają podejmowania tematu, wywoływany jest efekt mrożący

10. Czy uważają Państwo, że brak ogólnounijnych zabezpieczeń przeciwko powództwom typu SLAPP jest przeszkodą w debacie publicznej?

Tak, jest to poważny problem

11. Jakie środki Państwa zdaniem skutecznie ograniczyłyby stosowanie SLAPP-u w UE?

Ustawodawstwo (np. gwarancje proceduralne przeciwko powództwom typu SLAPP)
Wsparcie finansowe dla organów specjalizujących się we wspieraniu stron, przeciwko którym wnoszone są powództwa typu SLAPP

12. Jaki rodzaj środków ustawodawczych Państwa zdaniem przyniósłby realne zmiany w tej dziedzinie?

Gwarancje proceduralne w postępowaniu cywilnym przeciwko powództwom typu SLAPP, takie jak przedterminowe umorzenie postępowania i postępowanie w trybie przyspieszonym
Pomoc prawna dla stron, przeciwko którym wnoszone są powództwa typu SLAPP
Interwencje stron trzecich i umożliwienie organizacjom przedstawicielskim działanie w imieniu stron, przeciwko którym wnoszone są powództwa typu SLAPP

13. Jaka pomoc Państwa zdaniem jest potrzebna stronom, przeciwko którym wnoszone są powództwa typu SLAPP?

Informacje na temat SLAPP-u

Informacje na temat prawników lub innych organów/osób, które mogłyby im pomóc

Pomoc prawna (np. prawnicy pro bono)

Monitorowanie SLAPP-u

Inne: Zmiana prawa na poziomie UE.

14. Czy wiedzą Państwo, czy w Państwa kraju istnieją stowarzyszenia lub inne podmioty prawne oferujące pomoc (np. informacje lub pomoc prawną) na rzecz stron, przeciwko którym wnoszone są powództwa typu SLAPP?

Nie wiem

14.1. Czy takie stowarzyszenie/organ powinny istnieć we wszystkich krajach UE?

Nie wiem

15. Które z następujących środków nieustawodawczych Państwa zdaniem pomogłyby ograniczyć stosowanie SLAPP-u?

Podnoszenie świadomości na temat SLAPP-u

Monitorowanie sytuacji związanej z powództwami typu SLAPP w UE

Szkolenia dla sędziów

16. Do jakiej grupy należy skierować działania podnoszące świadomość?

Obywatele

Dziennikarze i obrońcy praw człowieka

Prawnicy

17.. Na czym powinny się koncentrować działania szkoleniowe dotyczące powództw typu SLAPP?

-

18. Miejsce na uwagi i wszelkie dodatkowe informacje na temat SLAPP-u.

Komisja pragnie poznać Państwa zdanie na temat konkretnych aspektów tej inicjatywy lub otrzymać odniesienia do odpowiednich badań.

Pozwy typu SLAPP pojawiają się najczęściej gdy watchdogi//sygnaliści/aktywiści/dziennikarze ujawniają niewygodne fakty lub próbują przedstawić dowody na nieprawidłowe lub mogące mieć źródło w korupcji działanie. Bez rzetelnych informacji nie ma demokracji i kontroli społecznej - ani tej sprawowanej przez media, ani przez obywateli. Brak transparentności działań instytucji międzynarodowych, krajowych, władz, administracji, ale także biznesu oraz brak przejrzystości w procesie decyzyjnym sprzyja nagannym zachowaniom. W niektórych przypadkach prowadzi do łamania prawa, którego jedną z konsekwencji dla osób/instytucji/mediów ujawniających problemy są pozwy typu SLAPP.

Europejski Trybunał Praw Człowieka jako kluczowy dla demokracji uważa nie tylko udział prasy, ale także działalność watchdogów podejmowaną przez organizacje pozarządowe (Animal Defenders International v. the United Kingdom; Steel and Morris v. the United Kingdom, Magyar Helsinki Bizottság v. Hungary). O ile dużym mediom jest łatwiej chronić się przed SLAPP, o tyle organizacje pozarządowe oraz lokalne media często pozostają bezbronne w starciu z władzą lub dużymi firmami.

W Polsce często stosowaną podstawą dla SLAPP jest art.212 par. 2 kodeksu karnego (zniesławienie), o zniesienie którego wiele organizacji działających w obszarze praw człowieka apeluje od lat. Artykuł ten jest stosowany w przypadku mediów i dziennikarzy głównego nurtu, a także w przypadku spraw o zasięgu lokalnym, gdzie jego ofiarą padają aktywni obywatele.

Pozwy SLAPP mają poważne konsekwencje dla demokratycznej debaty oraz rozliczalności i odpowiedzialności rządzących. Korzystanie z SLAPP, zwłaszcza przez władze lub polityków osłabia głos tych, którzy patrzą władzy na ręce. Poprzez wywoływanie efektu mrożącego, pozwy te blokują możliwość ujawnienia wykroczeń, osłabiając system demokratyczny i praworządność.

Pozwy SLAPP są sprzeczne z wartościami, na których opiera się UE – w tym z demokracją, rządami prawa i poszanowaniem praw człowieka. Państwa członkowskie UE, zobowiązały się do poszanowania i ochrony praw człowieka i wartości demokratycznych w ramach międzynarodowych i regionalnych instrumentów praw człowieka – a także traktatów UE – mają więc obowiązek przeciwdziałania i zapewniania ochrony przed SLAPP.

Wszelkie środki anty-SLAPP powinny obejmować wszystkie formy udziału społeczeństwa (w tym pokojowe protesty, sygnalistów, aktywizm, dziennikarstwo) i muszą obejmować sprawy składane na poziomie krajowym i międzynarodowym.

Możliwe działania anty-SLAPP (inne niż wskazane w ankiecie):

- dekryminalizacja prawa dotyczącego zniesławienia i znieważenia,

- promowanie dyskusji na temat etyki prawniczej i standardów zawodowych
- promowanie i wspieranie inicjatyw i szkoleń podnoszących świadomość, w szczególności sędziów i przedstawicieli zawodów prawniczych.

UE powinna skutecznie monitorować i proaktywnie wspierać państwa członkowskie we wdrażaniu środków legislacyjnych i nielegislacyjnych zawartych w unijnej inicjatywie anty-SLAPP, w tym poprzez:

- zapewnienie wytycznych dotyczących interpretacji i stosowania unijnych przepisów anty-SLAPP, a także wszelkich innych przepisów UE dotyczących SLAPP (takich jak na przykład przepisy dotyczące ochrony danych, aby zminimalizować ich nadużywanie przez strony sporu SLAPP)
- powołanie grupy ekspertów UE ds. SLAPP w celu zapewnienia pomocy technicznej władzom, zapewnienia ścisłego monitorowania wdrażania przepisów i zaleceń UE oraz zapewnienia oceny i ewentualnego przeglądu środków UE
- angażowanie w te wysiłki odpowiednich organów na szczeblu UE, w tym Agencji Praw Podstawowych UE, Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich
- prowadzenie działań na rzecz poprawy dostępu do informacji i działań zwiększających transparentność, w tym poprzez zobowiązanie do proaktywnego publikowania informacji